

Russula carpini

Avenbokskremla

Storsvampar, Basidiesvampar

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Nära hotad (NT)
D1

Klass: *Agaricomycetes*, **Ordning:** *Russulales*, **Familj:** *Russulaceae* (kremlor och riskor), **Släkte:** *Russula* (kremlor), **Art:** *Russula carpini* - avenbokskremla R. Girard & Heinem. **Synonymer:**

Kännetecken

Hatten är 2,5–12 cm bred och har en glänsande yta, som ung klotformig, sedan plant konvex och till sist utbredd. Arten tillhör en av de få kremlor, som i något skede av sin utveckling har en puckel. Hatten blir så småningom ojämnt buktande med en radiärt fårad kant. Färgen är mycket variabel; gulgröna, grönbruna, gråviolettera, kopparbruna, vinröda och röda hattar kan förekomma. Något som är vanligt, speciellt hos äldre exemplar, är de rödbruna fläckarna på hatten. Kremlan har en tendens att gulna. Gamla fruktkroppar kan bli helt ockrafärgade. Lamellerna är från början gräddfärgade, vid spormognaden blir de vackert gulorange. De är glesa och ibland finns korta mellanlameller, någon gång kan gaffelgrenighet observeras. Foten är 3–7 cm lång och 1–2 cm tjock, klubblikt utvidgad nedåt, ibland kan den bli tjockare upp mot hatten, färgen är först vit och sedan gulnande. Köttet får tidigt en spröd konsistens, först är det vitt och senare gulnande. Svampen har mild smak, men hos vissa mycket unga exemplar kan man någon gång uppleva en svag skärpa. Doften är svagt syrlig. Sporfärgen är guldgul (IVd), enligt Romagnesis färgskala. Sporerna mäter 7–11 x 6,5–9,5 µm och har isolerat spetsiga till trubbiga, ibland något böjda, upp till 2 µm långa taggar. Hatthudscystidierna är 60–110 µm långa och 4–7 µm tjocka, cylindriska till klubblikt utvidgade mot toppen och de flesta är septerade. Hatthudshåren är smala (2–4 µm), grenade och septerade.

Utbredning och status

Den är sällsynt i Sverige och är bara känd från 10 aktuella lokaler i Skåne och på Öland (2005). Det verkliga antalet lokaler i landet bedöms inte överstiga 100, vilket motsvarar ungefär 200 genetiskt unika mycel (bedöms motsvara 2 000 individer enligt IUCN:s definitioner). Svårt att bedöma status. Den finns i Ryssland och Sibirien, Frankrike, Belgien, Schweiz, Österrike, Tyskland, Polen, sällsynt i Danmark och i Norge mycket sällsynt.

Ekologi

Avenbokskremla bildar mykorrhiza med avenbok. Den föredrar kalkhaltig mark på sandig till lerig och något sammanpackad jord. Avenbokskremlan finns ofta bland högt gräs eller på ruderatmarker. Ibland kan den ses i parker under planterade avenbokar. Marken ska inte vara alltför näringsrik och ha vattenhållande förmåga. Den finns också i ljusa ek-avenbokskogar. Man kan också se den i skogsbryn, längs skogsvägar och i alléer. En av fyndplatserna i Skåne befann sig under en gammal planterad avenbok. Marken under det täta lövverket var helt kal med svart, packad jord. En av de andra växtplatserna fanns i en betad ekskog med avenbok. Marken var relativt söndertrampad omkring svamparna och bitvis växte högt gräs. På de kända lokalerna uppträder som regel fruktkroppar bara på någon enstaka till ett par platser. Varje plats rymmer troligtvis en genetiskt unik svampindivid (genet) som kan fragmenteras till flera frilevande men genetiskt identiska mycel (rameter, motsvarar IUCN:s definition av individ). Varje genet kan vara flera hundra kvadratmeter stort och om betingelserna är goda bilda flera fruktkroppar. Fruktkropparna är kortlivade, medan markmycelet kan ha en lång livslängd, flera decennier och potentiellt kan leva lika länge som mykorrhizasvampens värdträd kontinuerligt finns på platsen.

Hot

All avverkning av avenbok på avenbokskremlans växtplatser är direkt förödande. Förändringar av markens näringsvärde, fuktighets- och surhetsgrad, kan ge försämrade möjligheter till markmycelets överlevnad.

Åtgärder

Lokalerna för avenbokskremla borde kontinuerligt följas upp så att inga stora förändringar i miljön görs. Fortsatta inventeringar av områden med avenbok skulle ge ökade kunskaper om svampens ekologi och utbredning. Skog med rikliga förekomster av avenbokskremla bör få någon form av skydd för att säkerställa artens fortlevnad.

Övrigt

Den bild som skildrar avenbokskremla bäst är färgtavla 5., efter H. Marxmüllers akvareller, den finns i Die Gattung *Russula* in Bayern av A. Einhellinger (1985).

Litteratur

- Einhellinger, A. 1985. Die gattung *Russula* in Bayern. Hoppea. Denkschr. Regensb. Bot. Ges. 43: 1–148.
Krieglsteiner, G. J. 2000: Die Grosspilze Baden-Württenbergs, Bd. 2. Ulmer, Stuttgart.
Romagnesi, H., 1967 Les Russules d'Europé et d'Afrique du Nord.- Bordas. Paris.

Författare

Lennart Söderberg 2005.